Kuivaniemi 1918

Lasse Lehtinen ja **Risto Volanen** ovat julkaisseet kirjan: 1918 - kuinka vallankumous levisi Suomeen. Kirjan julkistamistilaisuudessa Lehtinen nosti esille tulkintansa **Väinö Linnan** Täällä pohjan tähden alla - romaanisarjassa antamasta kuvasta sisällissodasta.

Lehtisen mukaan kyseessä oli valtakunnantasolla pienen piirin provosoima kapina samalla tavalla kuin Venäjällä. Kuitenkin kuntatasolla Väinö Linnan fiktiivinen kertomus osuu monesti hämmästyttävän paljon yksiin todellisuuden kanssa. Näin jopa Kuivaniemelläkin, pienessä Pohjois-Suomen kunnassa, kaukana sisällissodan rintamalinjoista.

Yksinäinen vartiomies, Heimo Karvonen, Kuivaniemen Myllykankaan pysäkillä keväällä 1918. Kuva Raili Rytkösen teoksesta Suur-Iin historia 1870-1925

Kuivaniemellä koettiin samat vaiheet kuin Linnan Pentinkulmallakin. Sosialismin tulo, Työväestön, torppareiden ja tilattoman väestön nokkamiesten innostuminen sosialismista. Liikkeen muuttuminen kansanliikkeeksi vuoden 1917 aikana. Kansanliikkeen valtakausi vuoden 1917 lopulla ja tammikuussa 1918. Valkoisten voitto ja viimeisenä vaiheena rankaisutoimet.

Tapahtumia Kuivaniemellä on kuvannut ansiokkaasti Erkki Paaso lukuisissa artikkeleissaan, joita on julkaistu myös netissä.

Tilanteen kärjistymiseen Kuivaniemellä vaikuttivat myös paikalliset olosuhteet. Omaa huolta herätti myös venäläinen sotaväki, jota Kuivaniemellä oli noin 80 miestä ja jonka tehtävä oli ennen kaikkea vartioida rautatietä ja rautatiesiltaa. Sotilaillakin oli pula elintarvikkeista ja he syyllistyivät niiden pakko-ottoihin. Lisäksi venäläiset aika ajoin riehuivat humalassa, pelasivat korttia, ammuskelivat ja hätyyttelivät yksittäisiä ihmisiä. Tilanne rauhoittui, kun sotaväki vuoden 1917 alkupuolella lähti.

Suurin tyytymättömyyden aiheuttaja Kuivaniemellä kuten koko maassa oli elintarvikepula, josta kärsittiin aina ensimmäisen maailmansodan syttymisestä asti vuonna 1914. Seuraavien vuosien sadot olivat huonoja ja Kuivaniemen kunta muiden kuntien tavoin yritti hankkia viljaa mistä milloinkin sai. Venäjän maaliskuun vallankumouksen jälkeen viljan tuonti Venäjältä loppui ja se pahensi entisestään tilannetta Suomessa. Erityisen paha tilanne oli talvella 1917-18. Kuivaniemellä kuoli nälkään kaikkiaan kuusi ihmistä. Talollisten piti luovuttaa elintarvikkeita jaettavaksi niitä tarvitseville.

Sisällissota syttyi 28. tammikuuta 1918 ja aseet otettiin Kuivaniemelläkin esille. Taisteluja ei kuitenkaan käyty, vaikka suojeluskunta ja työväestön järjestyskaarti olikin perustettu vuoden 1917 lopulla.

Lopuksi kävi Kuivaniemelläkin samoin kuin Linnan Peninkulmallakin: valkoiset voittivat. Oulu valloitettiin punaisilta 5. helmikuuta. Järjestyskaartiin kuuluneet

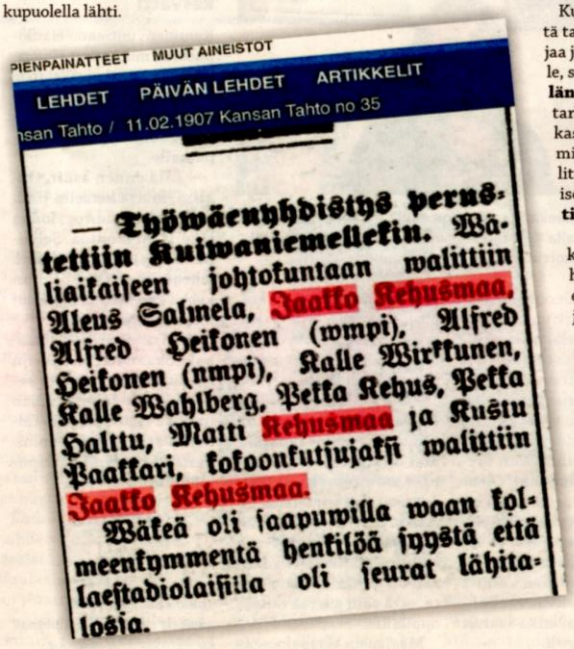
PIENPAINATTEET MUUT AINEISTOT

LEHDET PÄIVÄN LEHDET ARTIKKELIT

san Tahto / 11.02.1907 Kansan Tahto no 35

— Työwäenyhdistys perustettiin Kuivaniemellekin. Wäliaikaiseen johtokuntaan walittiin Aleus Salmela, Jaakko Kehusmaa, Alfred Heikonen (wmpi), Alfred Heikonen (nmpi), Kalle Wirkkunen, Kalle Wahlberg, Pekka Kehus, Pekka Halttu, Matti Kehusmaa ja Kustu Paakkari, kokoonkutsujaksi walittiin Jaakko Kehusmaa.

Wäkeä oli saapuwilla waan kolmeenkymmentä henkilöä syystä että laeftadiolaisilla oli seurat lähitalossa.

tunnettiin Kuivaniemellä ennen kaikkea Paha-Jaakkona, röttelöitsijänä, joka oli mm. tuomittu vuonna 1901 puukotuksesta kuritushuoneeseen kolmeksi vuodeksi ja 6 kuukaudeksi.

Kun kuntakokous päätti, että talollisten piti luovuttaa viljaa jaettavaksi nälästä kärsiville, se määräsi aluksi poliisi **Elliän** ja Jaakko Alhon tekemään tarkastuksia maatiloilla. Tarkastajat vaihdettiin myöhemmin ja uusiksi tarkastajiksi valittiin **Antti Hyry-Puuperä** ja isoisäni serkku **Pekka Aukusti** (Aukku) **Blomster.**

Erkki Paaso mainitsee Aukusta, että häntä pidettiin hyvänä miehenä, koska hän ei vienyt kaikkea viljaa vaan jätti siemenviljan.

Jaakko Alho oli näissä toimissaan varmasti erilainen kuin Aukku. Kun ottaa huomioon Jaakon taustan, hänestä löytyi kosolti syitä siihen, että hänet päätettiin passittaa teloitettavaksi. Pohjois-Suomen maalaiskunnissa harvoin mentiin näin pitkälle.

Matti Koskenkorvan ja Jaakko Alhon kohdalla on mielenkiintoinen ammatillinen yhtymäkohta Linnan teokseen. Pentinkulman johtohenkilö oli räätäli **Halme.** Kuivaniemen johtohenkilöt olivat sen sijaan suutareita, Koskenkorva varsinainen suutari ja Alho puusuutari.

Kalle Kuittisen mukaan Matti Koskenkorvan teloitukseen osallistuivat **Viinamäki** ja **Posti.** Jaakko Alhon teloittajista minulla ei ole tietoa.

Kemin suojeluskunnan kenttäoikeuden päätöksellä teloitettiin yhteensä 26 punaista ja kaksi Kemin punakaartin toimintaan osallistunutta venäläistä sotilasta. Kemiin kerättiin teloitettavaksi Kemin ja Kemin maalaiskunnan lisäksi paikallisilla päätöksillä henkilöitä muistakin kunnista: Tervolasta kolme, Rovaniemeltä kaksi, Simosta kaksi, Kuivaniemeltä kaksi ja yksi Ilomantsista Kemiin kulkeutunut työmies. Alkuun ampumiset tapahtuivat Peurasaaren hautausmaalla, myöhemmin Selkäsaaressa.

Jaakko Alho on haudattu Kuivaniemelle. Isäni kertoman mukaan Jaakon vaimo ja hänen siskopuolensa, isoäitini **Sigrid Aliise**, olisivat hakeneet Jaakon ruumiin Kemistä hevosella.

Myöskään Aukku Blomster ei tuntenut oloaan turvalliseksi, sillä hän pakeni helmikuussa 1918 **Hannes Blomsterin** kanssa Venäjälle Kantalahteen ja liittyi myöhemmin englantilaisten Muurmannin legioonaan. Sykkyllä 1919 legioona hajotettiin ja suomalaiset kuljetettiin laivakyydillä kotimaahansa.

Nyt kun on kulunut 100 vuotta sisällissodasta, tämän ajan tapahtumiakin pitäisi pystyä käsittelemään neutraaleina historiallisina faktoina. Ilman kiihkoa, mutta myös ilman häpeää. Sota jätti monelle paikkakunnalle ja moneen sukuun pitkäaikaiset arvet. Silloin tapahtuneita asioita ei tarvitse unohtaa, mutta on aika unohtaa katkeruus puolin ja toisin. Kansalaissota on ollut koettelemus, josta Suomi ja suomalaiset ovat selvinneet.

Tapani Blomster
FM, rehtori emeritus

Lähteet:

Kuivaniemen seurakunnan arkisto, kirkonkirjat.
Suomen sotasurmat 1914 - 1922. vesta.narc.fi
Kalle Kuittinen, Kemi kuohui - työväki taisteli. Demokraattinen sivistysliitto r.y. 2012. Ei painopaikkaa.
Paaso Erkki; Keisarivallasta tasavaltaan Kuivaniemellä. http://www.kirjastovirma.fi/ii/keisarivallasta_tasavaltaan
Rytkönen Raili; Suur-Iin historia 1870-1925. Kajaani 1989.
Sanomalehdet Pohjolan Sanomat, Kaleva ja Kansantahto